

**Силабус
освітнього компоненту ПО12**

Економіка природокористування та екологічне підприємництво

Назва дисципліни:	Економіка природокористування та екологічне підприємництво
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань:	07 Управління та адміністрування
Спеціальність:	076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійна програма:	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Сторінка курсу в Moodle:	https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=5709
Рік навчання:	3
Семестр:	6 (весняний)
Обсяг освітнього компоненту	3 кредити (90 годин)
Форма підсумкового контролю	екзамен
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	кафедра економіки і підприємництва
Мова викладання:	українська
Керівник курсу:	Поясник Георгій Володимирович, к.т.н., доцент
Контактний телефон:	(050)4013182
E-mail:	smallsneyke@gmail.com

Короткий зміст освітнього компоненту:

Метою є формування у здобувачів вищої освіти комплексу знань в області екологізації підприємницької діяльності та основних закономірностей взаємодії економіки та природи, виробити у них системний підхід до дослідження складних проблем раціонального використання, відтворення природних ресурсів та охорони навколишнього середовища; розвиток соціо-економіко-екологічного мислення щодо побудови екологічно безпечної територіальної організації життя.

Предмет: сукупність теоретичних, методичних і прикладних питань економічних відносини в галузі природокористування та охорони навколишнього середовища, організації екологічного підприємництва та підвищення ефективності природоохоронних заходів господарюючих суб'єктів.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчення теоретичних основ економіки природокористування та екологічного підприємництва;
- формування системи знань, що дають найповніше уявлення про економічні відносини між суспільством та природою за умов екологічних обмежень;
- розгляд специфічних проблем економіки природокористування, що виникають при залученні обмежених природних ресурсів у господарській діяльності та їх відтворенні;
- освоєння елементів економічного механізму регулювання та управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища;
- вивчення механізму взаємодії всіх видів ресурсів;
- визначення теоретико-методологічних та організаційних основ контролю за діяльністю екологічно орієнтованого суб'єкта господарювання.

Передумови для вивчення освітнього компоненту:

ПО5 «Економіка підприємства».

Компетентності, яких набуває здобувач:**Загальні компетентності:****ЗК2.** Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.**ЗК9.** Прагнення до збереження навколишнього середовища.**ЗК10.** Здатність діяти відповідально та свідомо.**ЗК12.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.**Спеціальні (фахові) компетентності:****СК6.** Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності**Результати навчання відповідно до освітньої програми:****ПРН7.** Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.**ПРН8.** Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.**ПРН10.** Демонструвати здатність діяти соціально відповідально на основі етичних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства.**ПРН16.** Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.**Тематичний план**

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, СЗ, СР)	Кількість годин	
		очна	заочна
1	ЛК. Завдання, предмет та методи економіки природокористування.	2	2
	ПР. Екологічна класифікація природних ресурсів.	2	2
	СР. Економічна система та навколишнє середовище. Онлайн курс ВУМ online «Як правильно поводитись з побутовими відходами. Практикум свідомого громадянина» https://vumonline.ua/course/how-to-deal-with-household-waste/	2 12	2 12
2	ЛК. Сутність підприємництва. Суть екологічного підприємництва.	2	-
	ПР. Робота та послуги природоохоронного призначення.	2	-
	СР. Економічна свобода і підприємництво.	2	4
3	ЛК. Напрями, основні види та завдання екологічного підприємництва.	2	2
	ПР. Чинники впливу на зовнішнє середовище в процесі господарської діяльності суспільства.	2	2
	СР. Види та сфери екобізнесу.	2	4
4	ЛК. Основні аспекти природокористування і природоохоронна діяльність в Україні.	2	-
	ПР. Розрахунок збору за викиди в навколишнє середовище забруднюючих речовин.	2	-
	СР. Економічні збитки від антропогенного впливу та методи їх оцінки.	2	6
5	ЛК. Природокористування в галузях господарства. Економічні методи регулювання охорони навколишнього середовища.	2	-

	ПР. Екологічні витрати та економічний оптимум користування навколишнім середовищем.	2	-
	СР. Основні поняття екологічного менеджменту.	2	6
6	ЛК. Поняття, визначення і особливості екологічного аудиту.	2	-
	ПР. Розрахунок величини економічного збитку, що наноситься підприємством природному оточуючому середовищу (ПОС).	2	-
	СР. Техногенні ризики в природокористуванні.	2	6
7	ЛК. Основи раціонального природокористування.	2	-
	ПР. Економічний аналіз інвестицій в реалізацію природоохоронних проектів.	2	-
	СР. Особливості встановлення і стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища.	2	6
8	ЛК. Міжнародний досвід і співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища.	2	-
	ПР. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища.	2	-
	СР. Інвестиційний діяльність у природоохоронних заходах.	2	6
Разом	ЛК	16	4
	ПР	16	4
	СР	28	52
	Підготовка та складання екзамену	30	30
	Разом	90	90

Методи навчання:

- словесний метод (лекція, пояснення, розповідь);
- наочний метод (ілюстрація, демонстрація);
- практичний метод (практичні заняття);
- інтерактивний метод (групові бесіди, дискусії).

Система оцінювання та вимоги:

Поточна успішність

1 Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за допомогою чотирибальної шкали оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальною шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання конкретизованих завдань.

1.2 Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання, виконання та оформлення практичної роботи.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному чи семінарському занятті за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2») і заносяться у журнал обліку академічної успішності:

- «відмінно»: здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі знання з відповідної теми або навчальної дисципліни, основні положення;
- «добре»: здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;
- «задовільно»: здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної теми, або дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо

відповідає, плутає поняття, невпевнено відповідає на додаткові питання, не має стабільних знань; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою професією;

– «незадовільно»: здобувач не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни), не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

3 Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K^{поточ} = \frac{K1 + K2 + \dots + Kn}{n},$$

де $K^{поточ}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю

$K1, K2, \dots, Kn$ – оцінка успішності n -го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Оцінки конвертуються у бали згідно шкали перерахунку (табл. 1).

Таблиця 1 – Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала
5	100	4,45	89	3,90	78	3,35	67
4,95	99	4,4	88	3,85	77	3,3	66
4,9	98	4,35	87	3,80	76	3,25	65
4,85	97	4,3	86	3,75	75	3,2	64
4,8	96	4,25	85	3,7	74	3,15	63
4,75	95	4,20	84	3,65	73	3,1	62
4,7	94	4,15	83	3,60	72	3,05	61
4,65	93	4,10	82	3,55	71	3	60
4,6	92	4,05	81	3,5	70	від 1,78 до 2,99	від 35 до 59
						повторне складання	
4,55	91	4,00	80	3,45	69	від 0 до 1,77	від 0 до 34
4,5	90	3,95	79	3,4	68	повторне вивчення	

Підсумкове оцінювання

1 Екзамен проводиться після вивчення всіх тем дисципліни і складається здобувачами вищої освіти в період екзаменаційної сесії.

2 До екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальним планом з дисципліни:

– були присутні на всіх аудиторних заняттях;

– своєчасно відпрацювали всі пропущені заняття;

– набрали мінімальну кількість балів за поточну успішність (не менше 60 балів, що відповідає за національною шкалою «3»).

Якщо поточна успішність з дисципліни нижче ніж 60 балів, здобувач вищої освіти має можливість підвищити свій поточний бал до мінімального до початку екзаменаційної сесії.

3 Оцінювання знань здобувачів при складанні екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінювання знань здобувачів шляхом тестування здійснюється за шкалою:

– «Відмінно»: не менше 90 % правильних відповідей;

– «Дуже добре»: від 82 % до 89 % правильних відповідей;

- «Добре»: від 74 % до 81 % правильних відповідей;
- «Задовільно»: від 67 % до 73% правильних відповідей;
- «Задовільно достатньо»: від 60 % до 66 % правильних відповідей;
- «Незадовільно»: менше 60 % правильних відповідей.

4 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як середньозважена оцінка, що враховує загальну оцінку за поточну успішність і оцінку за складання екзамену.

5 Розрахунок загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни проводиться за формулою:

$$PK^{екз} = 0,6 \cdot K^{поточ} + 0,4 \cdot E,$$

де $PK^{екз}$ – підсумкова оцінка успішності з дисциплін, формою підсумкового контролю для яких є екзамен;

$K^{поточ}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю (за 100-бальною шкалою);

E – оцінка за результатами складання екзамену (за 100-бальною шкалою).

0,6 і 0,4 – коефіцієнти співвідношення балів за поточну успішність і складання екзамену.

6 За виконання індивідуальної самостійної роботи та участь у наукових заходах здобувачам нараховуються додаткові бали.

6.1 Додаткові бали додаються до підсумкової оцінки з дисципліни, підсумковою формою контролю для якої є екзамен.

6.2 Кількість додаткових балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх об'єму та значимості:

- призові місця з дисципліни на міжнародному/всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 20 балів;
- призові місця з дисципліни на всеукраїнських олімпіадах – 20 балів;
- участь у міжнародному/всеукраїнському конкурсі наукових студентських робіт – 15 балів;
- участь у міжнародних/всеукраїнських наукових конференціях студентів та молодих вчених – 12 балів;
- участь у всеукраїнських олімпіадах з дисципліни – 10 балів;
- участь в олімпіадах і наукових конференціях ХНАДУ з дисципліни – 5 балів;
- виконання індивідуальних науково-дослідних (навчально-дослідних) завдань підвищеної складності – 5 балів.

6.3 Кількість додаткових балів не може перевищувати 20 балів.

7 Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів.

Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни визначається згідно зі шкалою, наведеною в табл. 2.

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань здобувачів за результатами підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою екзамен	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Критерії
90-100	Відмінно	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою екзамен	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Критерії
80–89	Добре	B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
75-79		C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
67-74	Задовільно	D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60–66		E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35–59	Незадовільно	FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
0–34	Неприйнятно	F	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Політика курсу:

- курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;
- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись правил академічної доброчесності, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ», «Академічна доброчесність. Перевірка тексту

академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат», «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ»;

- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Рекомендована література

Базова література

1. Галушкіна Т.П. Екологічний менеджмент та аудит: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 455 с.
2. Економіка природних ресурсів: навч. посіб. для студ. вузів / Л.Г. Мельник, І.М. Сотник, О.Ю. Чигрин. Суми: Унів. кн., 2016. 348 с.
3. Екологічне підприємництво в Україні. 2018. URL: https://smartyg.blogspot.com/2018/04/blog-post_84.html
4. Коренюк П.І., Федулова С.О. Економіка природокористування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с.
5. Бережна М.В. Екологічна відповідальність суб'єктів підприємництва в системі рівноважного розвитку регіону. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2014. Вип. 1(10), т. 1. С. 345-350.
6. Бобкова А., Павлюченко Ю. Учасники відносин у сфері екологічного підприємництва. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 9. С. 58.
7. Шаравара В.В., Любинський О.І. Економіка природокористування: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня – «Рута», 2020. 252 с.
8. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника, к.е.н., проф. М.К. Шапочки. Суми: Університетська книга, 2020. 759 с.
9. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: навчальний посібник / Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О. 3-е вид., перероб. і доп. Суми: Університетська книга, 2020. 592 с.

Додаткові джерела

1. Про охорону навколишнього середовища: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
4. Про охорону земель: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
5. Водний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95>
6. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
7. Про екологічний аудит: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>
8. Про відходи: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>
9. Про охорону атмосферного повітря: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>
10. Про природно-заповідний фонд України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
11. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>
12. Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>

13. Основні засади (Стратегія) державної екологічної політики на період до 2030 року: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>
14. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів. URL: <https://mepr.gov.ua>
15. EUROPEAN ECOFORUM. URL: <http://www.eco-forum.org/>
16. Онлайн курс ВУМ online «Як правильно поводитись з побутовими відходами. Практикум свідомого громадянина». URL: <https://vumonline.ua/course/how-to-deal-with-household-waste/>

Розробник си­ла­бу­су навчальної дисципліни

Георгій ПОЯШНИК

Гарант освітньо-професійної програми

Валентина НЕСТЕРЕНКО

Завідувач кафедри

Оксана ДМИТРИСВА